

7Parasjah Wajetsé וַיִּסְּרָא (= Vertrok)

Thora: Beresjiet 28:10-32:3

Hafterah: Hosjea 12:13-14:10

Een Romeinse matrone (bazige vrouw) vroeg Rabbi Jose: "In hoeveel dagen schiep de Heilige, gezegend zij Hij, de wereld?" "In zes dagen," annvoordde hij. "Dan, wat heeft Hij sindsdien dan gedaan?" Hij zit en sluit huwelijken," antwoordde hij, "door deze man aan die vrouw toe te wijzen en deze vrouw aan die man." "Alsof dat moeilijk is, hoonde zij, "datzelfde kan Ik ook doen." Zij ging heen en sloot huwelijken tussen haar slaven, deze man aan die vrouw, deze vrouw aan die man en zo voort. Enige tijd later gingen diegenen, die verenigd waren heen en sloegen elkaar, terwijl deze vrouw zei: "Ik wil deze man niet," terwijl de man protesteerde; "Ik wil deze vrouw niet." Direct daarop ontbood zij Rabbi Jose ben Halafta en gaf hem toe: "Daar is geen god zoals jouw G'd; het is waar, jouw Thora is inderdaad schoon en prijzenswaardig en je sprak de waarheid!" Hij zei tegen haar: "Als het gemakkelijk in uw ogen is, het is net zo moeilijk voor de Heilige, gezegend zij Hij, als de scheiding van de Rode Zee." Bereshit Rabbah 68:4.

De strijd om de beslissingen.

Het hoofdkenmerk van de *Parasjah Wajetsé* is Ja'akov (Jakob). Dit gedeelte begint als Ja'akov druk zijn tassen aan het pakken is om weg te vluchten voor zijn toornige broer, Esav (Ezau); en het besluit weer als Ja'akov opnieuw vlucht, maar deze keer vanwege zijn toornige schoonvader en oom, Lavan (Laban). Tussen zijn reizen door zien we Ja'akov gevangen in een strijd van bedrog en misleiding. In deze strijd om de beslissingen wordt de jongere Ja'akov, wiens leven tot zover gekenmerkt was door schrandereheid, tegenover een oudere ervarener opziener, Lavan, gesteld. Laat ons onderzoeken hoe Ja'akov zich gedraagt en wat hij leert gedurende deze moeilijke jaren in zijn leven. In dit proces zullen we ook zien hoe G'ds soevereiniteit alle gebeurtenissen gebruikt om Zijn eeuwige wil voor Israël uit te voeren. De volgende omlijning vertegenwoordigt onze benadering van deze wedstrijd van bedotterijen:

- Voorbereidingen voor de strijd: G'd spreekt tot Ja'akov.
- De strijd.
- De eerste ronde: Lavan frustreert Ja'akov.
- De tweede ronde: Ja'akov is Lavan te slim af.
- De derde ronde: Rachel mengt zich in de strijd.
- De nasleep van de strijd: G'd spreekt tot Lavan.

Voorbereidingen voor de strijd: G'd spreekt tot Ja'akov

In het eerste deel van deze *sidra* zullen we Ja'akovs beroemde droom onderzoeken. Eerst zullen we naar enkele van de gegevens kijken en daarop zullen we voortgaan door enkele interpretaties te verkennen. Ja'akov was alleen op zijn vlucht uit het familiestamhuis te Be'er-Sjeva naar zijn voorvaderlijk huis in Charan. De tekst stelt in 28:10 dat hij kwam bij "de plaats." In het Hebreeuws is de localisatie niet specifiek geïdentificeerd, behalve dat er een bepaald lidwoord voor het woord "plaats" staat, *hamakom*, הַמָּקוֹם. De rabbi's vergelijken deze "plaats" met dezelfde woordkeus voor deze locatie in hoofdstuk 22, waar de plaats specifiek geïdentificeerd wordt met de Berg Moriah. Hier is hoe Rashi het uitlegt:

"De Schrift deelt niet mee welke plaats. Dit kan slechts verwijzen naar de plaats die ergens anders is vermeld, dat is de berg Moriah, betreffende dat wat er gesteld wordt (Beresjiet 22): "En hij zag de plaats (הַמָּקוֹם) van verre."

Indien Rashi het juist heeft, dan legt deze *parasjah* de tweede hoofdgebeurtenis vast op de Berg Moriah, de eerste was de binding van Jitschaq (Izaäk). Het was ook op deze plaats dat Ja'akov een erg tekenende droom had. In deze droom zag hij de Heer staan op de top van een ladder die tot in de hemel reikte. Over deze ladder waren engelen die eerst opklommen en daarop afdaalden. De engelen worden beschreven als "engelen van G'd." Dit geeft aan dat zij weldoende engelen zijn, daar Hebrëen 1:14 leert: "Zijn niet alle engelen bedienende geesten gezonden om diegene te dienen, die het behoud of de redding zullen beërven?" Daarom bedoelde de Heer dat deze plek een plaats was waar Ja'akov wat bediening van Hem ontving via de engelen. Daar Ja'akov uit het Beloofde Land wegreisde, kunnen we slechts aannemen dat de bediening iets te maken

had met deze belangrijke reis. Daarop lezen we in 28:13: "De Heer stond boven hem en Hij zei ..." Neem nota van de inhoud van Zijn toespraak, hij is belangrijk. De Heer verklaarde aan Ja'akov dat de grond waarop hij lag aan hem gegeven zou worden.

De meeste Bijbelgeleerden stemmen ermee in, dat de Berg Moriah (als Rashi het juist heeft) de Tempelberg is in Jeroesjalajim, de plek van zowel de Eerste als van de Tweede Tempel. Tegenwoordig beheren de Moslims de Tempelberg. Er zijn daar twee belangrijke Islamitische heiligdommen gelocaliseerd: De Omar moskee en de Al Aksa moskee. De Omar moskee of de Dom van de Rots is gebouwd boven op de top van de traditionele plek waar Awraham Jitschaq bond om hem te offeren. Toch bevestigt 28:13, ondanks het huidige moslimbeheer over de Tempelberg, wie werkelijk de rechtmatige eigenaars zijn - de kinderen Israëls! Want G'd gaf deze "plaats" niet aan Isjmaël of aan Esav (Ezau) maar aan Awraham, Jitschaq, Ja'akov en hun afstammelingen. Daarenboven is dit de plaats waar het covenant dat G'd met Awraham en Jitschaq sloot en met Ja'akov bevestigde. In feite introduceerde de Heer Zichzelf als de G'd van Awraham en Jitschaq, opdat er niet de geringste twijfel aan was betreffende wie deze G'd was.

Maar de Heilige sprak eveneens andere dingen met Ja'akov. Hij vertelde Ja'akov: "Ik zal over jou waken, jou terugbrengen en jou niet in de steek laten" (vers 15). Deze drie beloften zijn de bijwoorden voor G'ds relatie geweest, niet slechts met al de Patriarchen, maar ook met al hun nakomelingen de eeuwen door - in iedere plaats waar het Joodse volk verstrooid werd. De Heer beloofde om te waken, te beschermen en het Joodse volk terug te brengen naar de plaats waar zij ooit uitgegaan waren, juist zoals Hij Ja'akov beloofde. Dit was een plechtige covenantbelofte die de Heilige verplichtte om Zijn Woord gestand te doen. Uiteindelijk zal de Heer al Zijn verzekeringen, welke Hij hier Ja'akov belooft, houden en Hij zal een verlost overblijfsel terugbrengen om te leven in het Land wat Hij belooft aan hun voorvaderen.

Na G'ds openbaring aan hem zegt 28:16 dat Ja'akov ontwaakte uit zijn droom. Zijn handelingen in de volgende verzen schijnen echter aan te geven dat wat hij ervaren had meer was dan alleen maar een voorbijgaande droom. Ja'akovs reactie was zodanig dat hij geloofde dat G'd hem werkelijk verschenen was en tegen hem gesproken had. Als gevolg daarvan zien we hem de Heilige aanbidden (in vers 17) en zoals Zijn vader Awraham deze gewijde plaats een naam gaf, geeft hij eigenlijk twee namen: Het Huis van G'd, *HaBeit Elohiem*, שַׁעַר הַשָּׁמַיִם, of *HaBeit El*, הַבַּיִת אֱלֹהִים en de Poort van de hemelen, *Sja'ar Hasjamajim*, שַׁעַר הַשָּׁמַיִם.

Bovendien, omdat hij zo'n betekenisvolle ontmoeting met de Heilige had, richtte hij gedenkstenen op om hem te helpen deze plaats weer te localiseren wanneer hij er ooit terugkeerde. Hij wilde niet dat de zegening van zijn ontmoeting met G'd op deze plaats vergeten zou worden.

Als wij het juist voorhebben met het identificeren van deze plaats als de Berg Moriah, dan openbaart de tekst voor ons een andere van de oeroude namen voor Jeroesjalajim. Want we lezen, dat Ja'akov deze plaats van *Loez* (לוֹז) in *Beit El* herbenoemde. De rabbi's verzekeren ons dat *Loez* één van deze oeroude namen is. Munk biedt een bijzonder fascinerend commentaar op dit punt:

"Het woord *Loez* betekent ook het ... het bot in de ruggegraat, dat absoluut onverwoestbaar is, welke alle elementen weerstaat, zelfs vuur ... Het betreft zijn voeding niet uit het gewone voedsel, het verandert nooit in vorm, noch ontbindt het na de dood zoals de beenderen van het menselijk skelet. In overeenstemming daarmee werd de naam *Loez* aan de stad gegeven waar de engel des doods geen invloed heeft. Men kan dan eraan vasthouden dat Jeroesjalajim oorspronkelijk de naam *Loez* droeg omdat het de eeuwige stad is die alle verwoesting weerstaat en altijd zichzelf uit zijn as vernieuwt."

Aan de oprichting van de gedenkstenen antwoordde Ja'akov bijkomend op deze openbaring van de Heer ook door het afleggen van een eed op de dienstbaarheid aan Hem. Het is de eerste vastgelegde eed in de Schriften. Eén van de beloften die Ja'akov aan de Heer deed, was om Hem een tiende van zijn welvaart te geven. We zouden opmerken dat deze eed van een tiende, zowel als de belofte van een tiende die Awraham deed aan Melchizedek, vrijwillige giften waren. G'd gebod ze niet. Zij waren bedragen die gesteld werden uit de edelmoedigheid van hun harten. Later in de *Thora* zou Mosje de bedragen vaststellen die vereist waren om aan G'd te geven. Het totale bedrag van dit type van offerande overschreed ver de 20% van iemands inkomen.

De vijandelijke koninkrijken

Laat ons nu, na enige details van deze beroemde droom besproken te hebben, kijken naar enige van de gesuggereerde betekenissen van deze ervaring, zowel voor Ja'akov als ook voor onszelf.

Eén rabbijnse interpretatie van deze droom, gevonden in de *Midrasj*, is dat de droom symbolisch is voor de naties die tegen Israël zijn opgekomen. "In overeenstemming met de *Midrasj*, beeldt Ja'akovs droom de opkomst en neergang van de naties en hun culturen uit op de arena van de wereldgeschiedenis."

In overeenstemming met dit gezichtspunt wordt Ja'akov gezien als het symbool van het Joodse volk, dat door de naties heen gezworven heeft. De engelen zijn symbolen van de verschillende naties die gedurende Israëls omzwervingen opgekomen zijn en neergegaan zijn. Naar deze interpretatie is bemoediging bieden het punt waar het bij deze droom om gaat. Precies zoals G'd beloofd om te beschermen en met Ja'akov te zijn op zijn reis, weg uit het Beloofde Land, zo zou Hij ook beschermen en aan het Joodse volk nabij zijn in hun omzwervingen buiten het Beloofde Land. Hij zou Israël bewaken tegen totale vernietiging door de handen van hun vijanden.

G'd is toegankelijk

Een andere manier van hoe deze droom begrepen wordt, is dat er om ons te onderwijzen gezegd wordt dat G'd toegankelijk is en dat Hij niet veraf is en ver weg, maar dat op iedere plek op aarde voor de mens "de poort van de hemel" kan zijn. De engelen die opklimmen en afdalen nemen de gebeden van de mens mee naar boven naar G'd en brengen G'ds boodschappen naar de mens. De activiteit van de communicatie en de uitvoering van G'ds bevelen werden voor Ja'akov uitgetekend toen hij de ladder in zijn droom zag (J. H. Hertz).

De wisseling van de wacht

Het schijnt dat tot zover de tweede van de beide gesuggereerde interpretaties de voorkeur verdient, speciaal in het licht van het gebruik van deze *parasjah* in de B'riet Chadasjah. Toch is er ook een derde mogelijke manier om deze droom te begrijpen. Deze derde manier is naar ik geloof volledig complementair aan de tweede interpretatie hiervoor en kan ernaast worden gehouden. Rashi biedt een nuttig inzicht op deze droom. Hij zegt, dat de tekst eerst aangeeft dat de engelen opklimmen voordat zij afdaalden. De reden daarvoor is, zegt Rashi, dat er zoiets aan de hand is als het wisselen van de wacht wat hier plaats vindt. "De engelen die hem in het Land Israël escorteerden, gingen niet buiten het land als zij naar de hemel opklimmen en daarna daalden de engelen van buiten het gebied van het Land Israël af om hem te escorteren." Wat Rashi schijnt te zeggen, is dat de engelen Ja'akov begeleidden toen hij het land verliet en toen hij het land binnenging. Het is ook mogelijk om dit op onze levens toe te passen, waar we ook heen gaan. Blijkbaar zijn er engelen die met ons naar de grens van een ander grondgebied gaan, waarna een nieuw stel engelen het dan overnemen. Het is moeilijk om op dit punt dogmatisch te zijn, omdat dit een moeilijk punt is om te bevestigen of te ontkennen. We hebben een persoonlijke ervaring die de tekst op deze verbindingsplaats kan illustreren. Bij het verhuizen naar Israël hebben we andere problemen en andere vrijheden ontmoet dan wat we ervaren hadden toen we in de Verenigde Staten woonden. Misschien kunnen gelovigen die wonen en bedienen in andere landen hetzelfde getuigen. Dit verschil in "bescherming" kan worden uitgelegd door het feit dat er waarheid kan zijn voor wat Rashi zei - dat er andere engelen met ons gaan, wanneer we van het éne geografische grondgebied naar het andere gaan.

Het schijnt dat de hoofdreden voor deze droom was om Ja'akov in zijn reis uit het Beloofde Land te bemoedigen. Het verzekerde hem dat de Heer met hem was in zijn zaken in Charan en dat Hij door Zijn soevereine genade Ja'akov thuis zou brengen naar Kanaän. Beoordelend wat Ja'akov in Charan zou ervaren, zou hij al de bemoedigingen die hij kon krijgen nodig hebben!

De strijd

Toen Ja'akov in Charan aankwam, was natuurlijk de eerste plaats waarbij hij stopte een waterbron. Er lag een grote steen voor die de opening van de waterbron blokkeerde. De steen was zo groot dat het blijkbaar de gewoonte van de herders was om te wachten totdat er verscheidene kudde voor het drinken verzameld waren om de bron te openen. Terwijl hij wachtte op de aankomst van meer kudde, vroeg Ja'akov de aanwezige herders of zij zijn familielid Lavan, de zoon van Nahor, kenden. Precies toen zij hun kennen van Lavan bevestigden, kwam Rachel, Lavan's dochter, met haar kudde bij de bron aan.

Ja'akov, de sterke man, de macho!

Voor Ja'akov was het liefde op het eerste gezicht bij het zien van Rachel. Het scheen dat niets anders meer voor hem telde dan Rachel's volledige aandacht. Misschien kunnen we op dit punt een beetje humor in deze tekst zien. Het schijnt dat Ja'akov zich als een typische jonge man gedroeg die verliefd is geworden en een goede indruk op zijn pas gevonden knappe meisje wilde maken. Wat zouden de meeste ambitieuze jonge mannen doen? Misschien precies zoals Ja'akov deed. Hij toonde zijn kracht aan deze jonge schoonheid. Hij ging al de andere herders die wachtten voorbij, toen hij galant de zware steen wegrolde, precies voor Rachel!

Alsof dat niet genoeg was, besliste Ja'akov om haar te imponeren met zijn bewondering voor haar en hij overtrad een onuitgesproken Midden-Oostenwet - hij kuste haar bij hun eerste ontmoeting! (29:11). Het is waar dat Rachel een familielid (een nicht) van Ja'akov is. Maar dit is de enige keer in de *Tenach* waar een man een vrouw kust die noch zijn moeder noch zijn huisvrouw is. In deze passage wordt Ja'akovs show van genegenheid uitgedrukt door het gebruik van twee gelijkklinkende werkwoorden in 29:10 en 11. Het eerste werkwoord is *wajasjk* (וישק) en wordt vertaald als "rollende." Het tweede werkwoord is *wajisjak* (וישק) en wordt in 29:11 vertaald met "kus". Het verschil tussen beide ligt in de klinkers die niet in de oorspronkelijke Hebreeuwse tekst staan. De twee werkwoorden zijn identiek met deze in 27:26-27 gebruikt, in de noodlottige scene die aan Ja'akovs vlucht naar Lavan vooraf ging, het door Jitschaq verlenen van het familiegeboorterecht aan Ja'akov in plaats van aan de oudere broer Esav. Hun gebruik hier werkt op die fase in zijn leven als het dicht trekken van het gordijn, tegelijkertijd nabootsend dat de volgende scene een vergeldende gerechtigheid is voor zijn belediging in de voorgaande scene, want Lavan zal ook de kus als een begroeting gebruiken (Nahum M. Sarna).

De eerste ronde: Lavan frustreert Ja'akov

Ja'akovs avonturen stonden op het punt te beginnen. Ja'akov had zowel werk als onderdak nodig om nog niet te spreken van tijd en ruimte om Rachel te leren kennen. Zeer tot zijn goed geluk nodigde Lavan hem daar uit om een maand te blijven en te werken voor zijn onderhoud. Ondertussen gebeurde er iets anders - Ja'akov raakte volledig in de ban van Rachel!

Wat voor ogen!

In 29:16 wordt ons verteld dat Rachel een oudere zuster had, Leah. De tekst (29:17) geeft aan dat Leah teergevoelige ogen had. De preciese betekenis van het Hebreeuwse woord, wat weergegeven is met "teergevoelig" is moeilijk vast te stellen. Het woord dat vertaald is als teer, רכו, kan zwak betekenen, wat in dit geval zwakke ogen zou betekenen. Maar het kon ook weergegeven worden met "tedere", "delicate" of "zachte" ogen. De Targum Onkelos begrijpt het in de zin van "schoon." Aldus lijkt er te worden gezegd dat Leah schone, zachte ogen had.

Wat voor een schoonheid!

Rachel wordt in 29:17 beschreven als schoon in *jafat-to'ar*, יפה תואר, en in *jafat-mar'eh*, יפה מראה. Rashi interpreteert deze woorden als om respectievelijk haar schone vorm en mooie verschijning te beschrijven. Aan de andere kant is er ook een *midrasj* die "naar de vorm van haar lichaam en de schoonheid van het gezicht" verwijst, terwijl Rabbi Chaïm ben Attar eraan vasthoudt dat één van de termen schoonheid betekent en de andere de charme van de persoonlijkheid. Aldus schijnt de tekst te hebben gezegd dat Leah prachtige ogen had, terwijl Rachel schoon was op andere plaatsen waarin Leah het niet was, zoals gezicht, lichaam en persoonlijkheid. Rachel maakte zo'n indruk op Ja'akov dat hij een andere gewone ongeschreven Nabije-Oostencultuurregel verbrak om het huwelijk met de jongere zus te zoeken. Bovendien suggereerde hij ook dat hij de hand van Rachel in het huwelijk zou nemen in plaats van het standaard loon uit zeven jaar werk voor Lavan. In betrekking hiermee geeft Hertz het commentaar:

"Het is nog steeds de gewoonte in het Oosten voor een man die geen geld of vee kan geven, om zijn werk voor zo'n compensatie aan te bieden."

Wat voor een bedrog!

Zeven jaren gingen voorbij. Ja'akov werkte hard voor Lavan. Het werd tijd voor Lavan om zijn deel van de arbeidsovereenkomst te vervullen. Aldus was er een bruiloft. In 29:21-22 lezen we echter één van de meest ironische gebeurtenissen in de *Thora*. Na de bruiloft nam Ja'akov zijn pasgehuwde bruid in de kamer voor de nacht. Maar toen hij de volgende morgen ontwaakte en naar Rachel keek, was het Rachel niet! Hij ontdekte dat hij in plaats daarvan Leah had getrouwd! Hoe gebeurde dat? Dat is moeilijk te vertellen. Vele commentatoren, zowel Evangelische als ook Joodse, suggereren dat de verwisseling gemakkelijk plaats heeft kunnen vinden daar het donker was en Leah zwaar gesluierd, en bijzonder als Leah Rachel's parfum gebruikte. De JPS zegt inderdaad: "Die episode is alleen begrijpelijk onder de veronderstelling dat Leah een sluijer droeg." Munk reikt echter een ander idee aan. Hij zegt dat de tekst luidt: "En het was in de morgen, dat zie het was Leah." Inderdaad had Ja'akov vooraf tekens met Rachel afgesproken voor de bruiloftsnacht. Maar

toen Rachel zag dat Leah aan Ja'akov gegeven werd, zei ze bij zichzelf: "Mijn zuster zal vernederd worden. En zij vertelde haar die tekens."

Hoe Ja'akov zich voelde en de strekking van zijn protest tegen Lavan kan men zich voorstellen. Lavan's enige antwoord op Ja'akovs protest was een opmerking over de plaatselijke gewoonte betreffende het eerst trouwen van de oudere dochter. Dit is werkelijk een gebrekkig excuus, omdat zeker na zeven jaar werk Ja'akov en Lavan een overvloed van tijd hadden gehad om dit onderwerp te bespreken totdat het tot een vorm van overeenkomst hadden kunnen komen. Er was duidelijk bedrog van Lavan's kant. In feite geeft de tekst dit specifiek aan in 29:25. Ja'akov was nu voor een keer zelf het slachtoffer van bedrog in plaats van zelf de bedrieger te zijn. Lavan won de eerste ronde in de strijd om de beslissingen.

Leerde Ja'akov er iets van?

Ja'akov was zich maar al te goed bewust van de woede die bedrog kan veroorzaken in diegenen die bedrogen werden. Tenslotte is hij daarom zelf van huis weggevlucht vanwege een toornige broer die hij bedrogen had. Was Ja'akov geestelijk afgestemd op wat de Heer in zijn leven aan het doen was? We weten dat niet want de tekst zegt dat niet. In beide gevallen was het bedrog bevolen door een ouder en in beide gevallen was het doel van het bedrog iets te verwerven wat wanhopig gewenst werd.

Ja'akov was er zeker van dat hij in zijn geval op het eind de gerechtigde middelen had, maar misschien voelden Leah en Lavan dat in hun geval op dezelfde manier. Er is hier echter een erg belangrijke les, of Ja'akov zich dat realiseerde of niet. Het is opnieuw een les over de soevereiniteit van G'd. Het kan niet Ja'akov's wil geweest zijn om Leah te trouwen. Maar het is zeker G'ds wil! De Almachtige ontwierp de hele situatie zo dat Zijn eeuwige plannen zich zouden ontvouwen. We kunnen dit op twee manieren zien. Ten eerste vermeldt de tekst dat Lavan (naar de plaatselijke gewoonte) bij het huwelijk met Leah haar eigen dienaar meegaf, Zilpah, die uiteindelijk de moeder van twee andere stammen van Israël werd. Ten tweede was het uit Leah dat twee van de belangrijkste stammen van Israël voortkwamen, Jehoedah en Lewie. Jehoedah zou de zetel van het politieke leiderschap in Israël zijn en Lewie zou in het geestelijk leiderschap voorzien.

De tweede ronde: Ja'akov is Lavan te slim af

Ja'akov was niet te verslaan. Hij stemde ermee in om nogmaals zeven jaren voor Lavan te werken, om Rachel te trouwen. Aan het eind bevond Ja'akov zich niet alleen met Rachel, de vrouw die hij liefhad, maar met Leah, Leah's dienstmaagd Zilpah en Rachel's dienstmaagd Bilhah. Zilpah werd door Leah aan Ja'akov gegeven toen zij ophield met baren. Maar hoe ging het met Bilhah?

Bilhah kwam in het beeld, toen Ja'akov vond dat Rachel onvruchtbaar was, net zoals zijn grootvader's huwelijk met de vrouw waarvan hij hield. In overeenstemming met de oeroude Midden-Oostencultuur wanneer een huisvrouw onvruchtbaar was, zou zij een naaste dienaar of haar gelijke aan haar echtgenoot geven opdat zij via haar kinderen zou baren. Sarah deed dit toen zij Hagar aan Awraham gaf.

Met de Patriarchen was het in elk geval de Heer die de onvruchtbaarheid veroorzaakte om Zijn plan te vervullen voor de verschillende groepen mensen die uit de vervangende vrouwen zouden komen. In Sarah's geval was het zo dat Isjmaël geboren kon worden.

De twaalf

In Ja'akov's geval was het echter zo dat Ja'akov twaalf zonen zou ontvangen - en zelfs een dochter! Hierna komt een nauwkeurige lijst van welke vrouw welke zoon baarde, inclusief wat de naam van elke zoon betekende. Betekenissen van de namen zijn in de *Thora* erg belangrijk. Ouders noemden hun kinderen naar een of andere betekenisvolle gebeurtenis betreffende het kind, naar een kenmerk van het kind bij de geboorte, of soms gaven ze hen profetische namen, over gebeurtenissen waarvan de Heer hen vertelde dat ze in de toekomst zouden gebeuren. De kinderen van Ja'akov werden genoemd naar wat hun geboorten betekenden voor de beide wedijverende moeders, Rachel en Leah.

Kinderen door Leah gebaard

R'oevén. רְאוּבֵן (=Ruben)

Deze naam komt van het werkwoord *ra'ah*, רָאָה, "zien" en het zelfstandig naamwoord *ben*, בֵּן wat "zoon" betekent. Samen kan het worden weergegeven met: "Zie een zoon!" Blijkbaar geloofde Leah, dat de Heer zag, dat ze door Ja'akov niet werd liefgehad en dat Hij Zijn barmhartigheid op haar legde en

haar een zoon gaf die, naar zij hoopte, Ja'akov er toe zou brengen haar te beminnen.

Sjim'on, שמעון (=Simeon)

Deze naam komt uit het werkwoord *sjama'*, שמע, horen." Het voortdurende begunstigen van Rachel boven Leah veroorzaakte dat Leah het naar de Heer uitschreeuwde voor hulp. Toen Hij antwoordde met een tweede zoon, legde ze dit uit als dat de Heer haar kreet om hulp "hoorde."

Lewie, לוי, (=Levie)

Opmerking van de vertaler: Berkowitz gaat er vanuit dat de Hebreeuwse letters לבי zijn. Deze staan er echter niet in de Hebreeuwse tekst van Beresjiet 29:14 en ook niet in het Hebreeuws-Nederlands woordenboek voor לוי = Levi of Leviet! Berkowitz zegt dat het woord Levie uit de woorden "mijn hart" afgeleid wordt (לב, lev, = hart). Het schijnt dat Leah dacht dat zij Ja'akov's hart gewonnen zou hebben omdat zij Ja'akov drie zonen had geschonken.

Door de vertaler is wegens het voorgaande toegevoegd dat de תנ"כין, *tenachon* geeft: "Bij de naamgeving aan Lewie, לוי, doet zich iets merkwaardigs voor. In 29:34 staat: "Daarom noemde *hij* zijn naam *Lewie*, לוי." (Let er ook op dat de letters *jod* en de *waw* in Lewie in omgekeerde volgorde zijn t.o.v. de Naam van *HaSjem*). Er staat in het Hebreeuws nadrukkelijk *kara* (hij noemde) en niet *kar'a* (zij noemde). Rasjbam trekt daaruit de conclusie dat in dit geval Ja'akov de naam gaf. Volgens S.R. Hirsch was het Leah die de naam bedacht, waarna Ja'akov hem bevestigde. Nu dat Leah meent haar man eindelijk voor zich gewonnen te hebben, vergt dat bevestiging van zijn kant. Hirsch ziet in de naamgeving, 'samengaan' of 'hechten', een teken dat het huwelijk nu een werkelijk huwelijk is geworden. Rashi citeert een verloren gegane *midrasj*, waarin het G'd is die de naam aan de voorvader van Zijn priestergeslacht gaf. Deze *midrasj* maakt dan tevens duidelijk waarom Lewie de enige van Leah's vier eerste zonen is bij wiens naamgeving de naam van de Eeuwige niet genoemd wordt.

Jehoedah, יהודה, Juda

Deze naam bevat de heilige naam voor G'd. "De Heer", יהוה. Het is de naam waaruit het woord "Jood" wordt afgeleid. Juda betekent "De Heer te loven/prijzen." Leah bood Hem haar lof aan voor het geven van een vierde zoon, daarbij denkend, dat dit zeker haar de toewijding van haar echtgenoot zou doen krijgen.

"In de naam wordt de Onuitsprekelijke Naam van G'd vluchtig vertoond, zoals Die daar doorheen schijnt op de Joden. Hun bestemming wordt voor immer verbonden met de G'ddelijke Naam en deze bestemming zal worden vervuld, wanneer de Messiach uit de stam Jehoedah, veroorzaakt dat De Naam, welke in hun eigen naam is ingekerfd, door alle mensen en door alle naties wordt aanbeden. " (Leibowitz).

Jisjsachar, יששכר, Jissachar

Hier hebben we een andere naam uit twee woorden יש, *jesj* (= "er is") en שכר, *sachar* (= "gedenken" of beter "belonen") afgeleid. Leah dacht blijkbaar dat het verdienstelijk was om Zilpah aan Ja'akov te geven om meer kinderen te hebben. Aldus baarde zij een vijfde zoon, waarvan zij dacht dat de Heer haar beloonde.

"Bij Jissachar vinden we een dubbele naamsverklaring: ten aanzien van Ja'akov (30:16) en ten aanzien van G'd (30:18). Rasjbam verklaart daarmee de eigenaardige schrijfwijze van Jissachar met een dubbele letter sijn (*tenachon*)."

Zevoeloen, זבולון, Zebulon

De naam Zevoeloen verbindt Leah zowel met het werkwoord זבד, schenken of toedelen als met זבל, wonen (*tenachon*).

Berkowitz zegt: Dit is de moeilijkste naam om een vertaling voor te geven.

Om ons te helpen is het belangrijk om te herinneren dat het Bijbels Hebreeuws alleen één van de verscheidene oeroude Semitische talen in het oeroude Nabije-Oosten is. Terwijl er verschillen zijn, zijn er ook veel overeenkomsten tussen deze verwante talen. Eén van de oudste Semitische talen is het Akkadisch, een taal gesproken door het volk van het gebied in het midden tot boven Mesopotamië. Het werd over het algemeen gesproken in de dagen van de Patriarchen, die ook wat van hun erfenis konden natrekken uit het Akkadisch. Ik zeg dit alles om ons te helpen bij het begrijpen van Derek Kidner's uitleg van de naam Zevoeloen. Kidner citeert E. A Spiser, een uitstekend geleerde van het oeroude Nabije-Oosten, wanneer hij het volgende commentaar geeft: "Twee Hebreeuwse wortels, זבל and זבד, zijn neergezet in de beide helften van dit vers (vers 20) en het blijkt nu dat zij door betekenis zo wel als door klank, in het licht van het Akkadische *zoeboelloe*, "bruidegom's geschenk", verbonden zijn. Spiser, die de aandacht op deze wortel vestigde, vertaalde de tweede bijzin met: "Deze keer zal Mijn echtgenoot mij geschenken brengen."

Dienah, דינה, Dinah

Ja'akov had slechts één dochter. Leah was haar moeder. De omstandigheden van haar geboorte schijnen nauwelijks anders dan die van haar broers. Wanneer elke zoon geboren wordt, beschrijft de tekst iets over de betekenis van elk van hun namen; er is echter in de tekst geen commentaar gevonden over Dinah's naam. Alles dat we kunnen verzamelen is wat het Hebreeuwse woord zelf kan betekenen.

Rashi zegt dat de Heer een wonder deed en de mannelijke foetus veranderde in een vrouwelijke, omdat Leah bad dat Hij haar niet nog een andere zoon zou geven, opdat het ook niet een verdere vernedering op Rachel zou leggen. Aan de andere kant herinnert Rabbi Munk ons eraan, dat Dinah afgeleid is van het woord דן, *dan* of *din*, wat "gerecht" of "rechtbank" betekent. Bij het verder uitleggen door Rashi citeert hij Rabbi Chanina die zegt: "Leah en de beide slavinnen vergaderden en baden. We hebben genoeg jongens! Laat Rachel ook worden bedacht!"

Het belang van Dinah zal worden opgemerkt in Beresjiet 34.

Kinderen door Zilpah gebaard

Gad, גד,

Gad = "geluk." Toen Leah tijdelijk stopte met baren, gaf ze haar dienstmaagd aan Ja'akov om uit haar een baby voor haar te hebben. Ons zal dit misschien tamelijk immoreel klinken; maar het was echter in de dagen van de Patriarchen niet alleen een aanvaarde culturele praktijk, maar het was ook door wetgeving geregeld. Toen Zilpah een zoon baarde, verheugde Leah zich en dacht dat het een geluk voor haar was. Daarom noemde zij hem Gad.

Asjer, אשר,

Asjer = "gelukbrengend." Zilpah baarde een tweede zoon die Leah bijzonder gelukkig deed zijn. In overeenstemming daarmee werd hij "Asjer" genoemd uit het Hebreeuwse woord met de betekenis "groot geluk."

Kinderen door Bilhah gebaard

Dan, דן,

Dan = "Hij verschaft recht." Het is de mannelijke versie van "Dinah." Rachel moet hebben gedacht dat de Heer haar aan het veroordelen was door het onthouden van kinderen uit haar. Nu schijnt het dat de Heer haar een gunstig oordeel gaf en een zoon voor haar verschaftte via Bilhah.

Naftalie, נפתלי,

Naftalie = "Ik heb geworsteld." Hier hebben we een woord van de wortel נתל afgeleid, wat tesamen gedraaid betekent. Een woordenboek suggereert, dat "worstelen" ook een geschikte vertaling is. Rachel geeft toe dat zij tegen

haar zuster Leah intrigeerde door het krijgen van babies via haar dienstmaagd. Het schijnt dat er een fikse wedijver tussen hen was in kinderen krijgen om te proberen Ja'akovs onverdeelde aandacht en liefde te verwerven. Voor Rachel was deze intrige alsof zij werd "te samen gedraaid" of aan het "worstelen" was binnenin haarzelf, met G' d, met Leah of mogelijk met alledrie.

Kinderen door Rachel gebaard

Joséf, יוסף,

Joséf = "G'd voege toe." Rachel baarde tenslotte een zoon en zij noemde hem Joséf, van een Hebreeuws woord wat betekent "en Hij voege toe" יָסַף. Blijkbaar dacht Rachel dat zij nu verder succes zou hebben! Verlangend dacht zij aan een tweede zoon. Daarom noemde zij haar eerste met een woord dat aangaf: "Moge de Heer aan mij een andere zoon toevoegen."

Binjamin, בנימין, Benjamin

Benjamin was de enige zoon die in het Beloofde Land geboren was, een échte *sabra*! We zullen in de volgende *parasjah* meer commentaar op hem geven. Merk voor nu op dat zijn naam een samengesteld woord is, bestaande uit *ben*, בן, en *jamin*, יָמִין, welke samen betekenen "zoon van mijn recht" of "zoon van mijn rechterhand."

Noem mij je loon

Geruggesteund door zijn enorme huishouding - Lavan's beide dochters en twaalf van zijn kleinkinderen (denk erom dat Benjamin niet geboren was totdat zij Kanaän bereikten) - besloot Ja'akov dat het nu genoeg was. Hij vertelde Lavan dat zijn diensttijd voorbij was en dat hij van plan was om met zijn gezin terug te keren naar Kanaän. Lavan vroeg hem daarop wat hij voor loon wilde voor alle en vele jaren werk. Ja'akov besloot dat dit een goed moment zou zijn om naar Lavan terug te slaan. Op dit punt begon Ja'akov zijn wijsheid in het herderschap te gebruiken om een waardevol loon uit Lavan te betrekken, zonder dat Lavan zich realiseerde wat er aan de hand was. Via een ingewikkeld proces - dat ik in dit commentaar niet zal uitwerken – speelde Ja'akov het klaar om het fokken van Lavan's kudden te manipuleren. Dit stelde hem (Ja'akov) in staat om een enorme en waardevolle kudde schapen en geiten van Lavan te nemen. Aan het eind ervan was Ja'akov in staat om Lavan te verlaten - met zijn mond wijd open van verbazing - als ..." de man, die buitengewoon vermeerderde en grote kudden had en dienaressen en dienaren en kamelen en ezels (30:43). Lavan probeerde door bedrog om zoveel mogelijk uit zijn buitenstaander Ja'akov te halen. Maar toen na vele jaren hun tijd voor vertrek kwam, had Ja'akov een grote rijkdom uit Lavan verkregen. Door de vermenigvuldiging van Lavan's kudden (30:27-42) en het kopen van knechten was Ja'akov in staat om Lavan af te troeven. In feite legt de tekst vast wat Lavan's zoons over Ja'akov zeiden, juist voordat hij vertrok: "Ja'akov heeft al wat onze vader was, weggenomen en van al wat onze vader toebehoort, heeft hij zich deze rijkdom verworven (31:1)." Tenslotte kwam voor Ja'akov de tijd om te vertrekken. Hij realiseerde zich dat Lavan zich vrij ongemakkelijk ten opzichte van hem voelde vanwege het vergaren van zo'n rijkdom op zijn kosten. In overeenstemming daarmee en door het opvolgen van de aanwijzing van de Eeuwige (31:3) vond Ja'akov een geschikt moment om in stilte met zijn grote huishouding en rijkdom te vertrekken. Dus misleidde Ja'akov Lavan, de Arameër, door hem niet te vertellen dat hij er vandoor ging. Aldus vluchtte hij met alles wat hij had (31:20-21). Ja'akov begon zijn reis, weg uit Kanaän, vluchtend, met lege handen, weg van zijn broer Esav die hij vertoornde door bedriegelijk de zegening van Jitschaq te verkrijgen. Nu keerde Ja'akov naar Kanaän terug, wegvluchtend van Lavan die hij ook vertoornde door bedriegelijk Lavan's rijkdom voor zichzelf op te stapelen - enkel nadat Lavan op de zelfde manier bedriegerijen op hem toepaste om het allermeeste uit hem te kunnen halen. Maar door de barmhartigheid van G'd won deze keer Ja'akov de tweede ronde van de strijd om de beslissingen.

De derde ronde: Rachel mengt zich in de strijd

Bij hun vertrek legt de *Thora* een schijnbaar kleine gebeurtenis vast, waarin Rachel de familieterafim van Lavan stal (31:19). Er zijn een paar dingen die men zou moeten kennen om ten volle de betekenis van deze diefstal binnen het verhaal te begrijpen.

Hoe voelde Rachel zich?

Wij hebben bijna al onze aandacht in het commentaar gericht op Ja'akov – zoals het *Thoragedeelte* doet. Maar we zouden Rachel niet mogen vergeten. Hoe had zij zich gevoeld vanaf de tijd dat zij Ja'akov ontmoette tot het ogenblik van hun vertrek, het afscheid van haar vader ongeveer 20-25 jaar later? Ons wordt omtrent haar niet veel informatie gegeven en wij mogen onze toevlucht niet tot onjuiste speculatie nemen. We weten dat Ja'akov de voorkeur aan Rachel gaf. Tenslotte was het om te beginnen vanwege zijn liefde voor haar dat Ja'akov in Lavan's huishouding verbleef. Ons werd echter in verteld 30:1 dat toen Rachel zag dat Leah kinderen baarde voor de man die Rachel lief had, zij jaloers werd. Inderdaad is het erg redelijk om aan te nemen dat Rachel zich erg achtergesteld moet gevoeld hebben door de handelingen van haar vader bij het bedriegen van Ja'akov en bij het veroorzaken dat Leah hem eerst huwde. Toen zij tenslotte Padan Aram verlieten, stal Rachel de familieafgoden (= de *terafim*).

Het leiderschap van de familie

Het begrijpen van de emotionele toestand van Rachel's geest is slechts de helft van onze taak. Er is ook een waardevol stuk van historische informatie die we dienen te kennen om een vollediger begrip van deze gebeurtenis te krijgen. Archaeologen vonden duizenden kleitabletten op de plek van de oeroude stad Nuzi (Noezoe) in boven Mesopotamië, ongeveer 450 km oostelijk van Charan, Awraham's vaderstad. De inhoud van deze spijkerschrifttabletten onthullen veel van het leven van alledag in dit gebied in het midden van het tweede millennium v. Chr. Er zijn veel gevallen waarin deze tabletten ons helpen bij het begrijpen van enige van de dubbelzinnige en vreemde gewoonten in de *Thora*. Eén zo'n voorbeeld is in onze tekst: Rachel stal de familieafgoden. Gebaseerd op een gelijksoortig verhaal uit de Nuzi tabletten becommentariëert Jack Finegan:

"Het bezit van de huisgoden hield duidelijk het leiderschap van de familie in. Daar Lavan eigen zonen had toen Ja'akov naar Kanaän vertrok, hadden zij alleen het recht om hun vader's goden te hebben en de diefstal van de *terafim* door Rachel was een ernstig beledigend vergrijp."

Rachel plaatst voltreffers!

Rachel kan zich dan tamelijk boos gevoeld hebben over wat haar bedrieglijke en zelfzuchtige vader Lavan deed om Ja'akov's en haar leven ingewikkeld te maken. Zij zag een gelegenheid om hem terug te betalen door enig bedrog van haar. Wetend dat het bezit van de familieafgoden het leiderschap en de erfenis van de familie inhield, gapte zij ze heimelijk voor zichzelf. Door dat te doen bewerkte zij verscheidene dingen.

Ten eerste verzekerde het haar ervan dat enige familierijkdom, die overgebleven kan zijn nadat Ja'akov die verwierf, dan haar bezit zou zijn. Dit was de allereerste zorg van haar en Leah in 31:14-16. Zij betwisten nu hun deel van de erfenis omdat zij niet langer aanwezig zouden zijn. Hun oplossing was dat Ja'akov het nu bezat, zodat er geen noodzaak voor bezorgdheid zou zijn. Rachel maakte echter dat die aanname een wettelijke verzekering werd toen zij het symbool van het leiderschap van de familie, de *terafim*, stal.

Ten tweede zond zij door het gappen van de afgoden een stilzwijgende boodschap naar haar vader en haar broers, wier recht het zou zijn om ze te bezitten. Zij verkondigde in zoveel woorden: "Kijk eens waar jouw bedrog je gebracht heeft! Jij probeerde mijn echtgenoot pijnlijk te treffen en mijn leven te ruïneren, maar nu heb jij niets! Ik bezit het!" Om het in tamelijk krasse termen te stellen, het was Rachel's manier om haar familie "terug te pakken" voor wat zij probeerden te doen door zowel haar als ook de echtgenoot, die zij lief had, pijnlijk te treffen. Het schijnt dat zij inderdaad won!

Lavan, die het belang van de afgoden kende, kwam om ze te zoeken door in al Ja'akov's bezittingen te snuffelen, maar zij waren nergens te vinden. Rachel vond een bedrieglijke manier om ze te verbergen. Toen zij kwamen om bij haar te zoeken, zat zij op haar kameelzadel.

"Het woord 'kameelzadel'... wordt beter vertaald met 'palankijn', een soort vertrek op en aan een zadel gebonden, bedekt met een dekzeil en omgeven met gordijnen, waarin Oosterse vrouwen reizen" (Hertz).

Daarom was er meer dan genoeg ruimte aanwezig waarin deze kostbare beelden verborgen konden worden. Rachel's verontschuldiging voor haar weigering om op te staan, was dat zij haar maandelijkse periode had en het zou ondenkbaar zijn om vanwege dát onder haar zadel te zoeken. Het schijnt dat Ja'akov de juiste vrouw trouwde. Beiden waren bedreven in bedrog.

De nasleep van de strijd: G'd spreekt tot Lavan

Het verhaal krijgt een slot. Lavan zet een wilde achtervolging in van Ja'akov om zijn verloren gegane *terafim* te herwinnen. Natuurlijk was hij boos. Hij had de mankracht om de zaken voor Ja'akov moeilijk te maken. De Heer kwam echter voor Ja'akov wonderlijk tussenbeide. G'd deed dat door in een droom aan Lavan te verschijnen en vertelde hem in essentie Ja'akov geen kwaad te doen (31:24). Vanwege de waarschuwing van de Heer, besloot Lavan alleen te zoeken naar zijn eigen *terafim*. Zo ver het zijn relatie met Ja'akov betrof, eindigden beiden met de dingen verzoenend uit te praten en een vredesverbond tussen hen te sluiten.

Ontmoeting met engelen

De *parasjah* besluit op dezelfde wijze zoals het begon. Toen Ja'akov Kanaän verliet om naar Padan Aram te gaan, ontving hij een droom waarin het om engelen ging. Eén van de manieren waarop we die droom interpreteerden was om te suggereren dat daar, om zo te zeggen, een wisseling van de wacht was. De engelen die Ja'akov beschermden terwijl hij in het Beloofde Land woonde, werden vervangen door andere beschermende engelen, wiens plichtsfeer buiten het Beloofde Land schijnt gelegen zijn.

Nu bij zijn terugkeer naar het Beloofde Land wordt ons in 32:2 verteld: "Ook Ja'akov ging zijns weegs en engelen van G'd hadden een ontmoeting met hem." Wat een grootse manier om thuis te worden verwelkomd. De Heer Zelf, door Zijn hemelse Heerscharen, zei als het ware tot Ja'akov en zijn jong gezin. "Dit is waar jullie allen thuishoren. Dit is waar jullie je tent zouden moeten vastzetten." Daarom antwoordde Ja'akov door de plaats *Machanajim* (מַחֲנַיִם), "een dubbel Leger van G'd" te noemen.

Studievragen:

1. Wat is de specifieke naam van "de plaats" waar Ja'akov aankwam en zijn zegening ontving?
2. Waarom verliet Ja'akov Kanaän?
3. Waarom kreeg Ja'akov zijn droom? Wat is de betekenis van daar op die plaats te zijn?
4. Wat zijn volgens het commentaar enige mogelijke uitleggingen van de droom van Ja'akov?
5. Wat is jouw opvatting van de droom?
6. Hoe is kennis van deze droom nuttig bij het begrijpen van Jochanan (Johannes) 1:47-52?
7. Hoe beschrijft de tekst de verschillen tussen Rachel en Leah?
8. Hoe kunnen we het feit uitleggen dat Ja'akov het niet opmerkte dat het Leah was die hij trouwde in plaats van Rachel? Waarom denk jij dat G'd het op die wijze "gepland" had?
9. Wat betekenen de namen van Ja'akovs zonen en van zijn dochter?
10. Wat deed Ja'akov om zoveel rijkdom van Lavan te verkrijgen. Hoe leg jij zijn methode van fokken uit?
11. Waarom besloot Ja'akov dat het tijd was om terug te gaan naar Kanaän?
12. Wat is de betekenis van het stelen van de *terafim* door Rachel?
13. Waarom vervolgde Lavan Ja'akov?
14. Hoe sloten Ja'akov en Lavan vrede met elkaar?
15. Beschrijf de stappen in dit vredesproces!
16. Wat is het belang van de liefdesappelen (= mandragora's)?
17. Wat zijn de overeenkomsten tussen het begin en het eind van de *parasjah*?
18. Beschrijf de rollen van de engelen in deze *parasjah*.

J. H. ten Kate, bewerkt naar Berkowitz en de Tenachon. Nijverdal, 14-7-2003.